

ผลได้ทางเศรษฐกิจของการใช้จ่ายภาครัฐ ต่อการท่องเที่ยวไทย

พรเพ็ญ วรลีธา*

บทคัดย่อ

การใช้จ่ายของภาครัฐที่เกี่ยวกับการเดินทางและท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรายได้ด้านการท่องเที่ยวอย่างไร บทความนี้ศึกษาถึงผลการใช้จ่ายของภาครัฐที่มีต่อรายได้ของจังหวัดเป้าหมาย 16 จังหวัด โดยใช้ “แบบจำลอง NIDA TSA for Thailand 2013” ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าการใช้จ่ายของภาครัฐจะช่วยสร้างรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ภาคการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการใช้จ่ายด้านอุปทานการท่องเที่ยว นอกจากนี้ บทความนี้ยังได้นำเสนอค่าตัวทวีคูณในระดับจังหวัด ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับงบประมาณรายจ่ายด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดและเป้าหมายของการใช้จ่ายงบประมาณ

คำสำคัญ: การใช้จ่ายภาครัฐ บัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยว

* ผู้อำนวยการ - ศูนย์วิจัยประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ถนนเสรีไทย เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
- Email: pompen_econ@yahoo.com

Economic Contribution of Government Spending on Tourism Industry in Thailand

Pornpen Vora-Sittha*

Abstract

Government spending in travel and tourism also plays important roles in generating income for the tourism industry in Thailand. This paper calculates the contribution of public expenditure on travel and tourism industry for 16 provinces and Thailand by using input-output model 2013 developed to examine the economic impact of tourism in Thailand. Results of the study show how much income is generated both directly and indirectly to the tourism industry. Also, the value of computed multiplier for each province can be a guidance for policy maker in distributing government budget for tourism development and for achieving goal of spending at the regional level.

Keywords: Government Spending, Tourism satellite accounts, Income Generation from Tourism.

---

* Director of Center for AEC Capability Research, National Institute of Development Administration, Serithai Road, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand - Email: pornpen_econ@yahoo.com

1. บทนำ

งบประมาณรายจ่ายประจำปีในแต่ละปีที่หน่วยงานภาครัฐใช้จ่ายไปในเกือบทุกหน่วยงานจะมีรายจ่ายที่กระจายไปสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นการใช้จ่ายภาครัฐจึงส่งผลต่อการสร้างรายได้และการเจริญเติบโตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ยังส่งต่อภาครัฐกิจบริการด้านการท่องเที่ยวอื่น ๆ ด้วย โดยงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักให้ความสนใจเฉพาะผลการใช้จ่ายของผู้เยี่ยมเยือนทั้งในและต่างประเทศต่อการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ การศึกษาถึงผลของการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยตรงยังนับว่าน้อยมาก โดยจากรายงานการศึกษาของ อนันต์ วัฒนกุลจรัส (2555) พบว่าสัดส่วนการใช้จ่ายในการจัดหาและการสนับสนุนส่งเสริมการเดินทางและท่องเที่ยวของภาครัฐในประเทศที่มีระดับรายได้ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่มีรายได้สูงในกลุ่ม OECD มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1990 – 2007 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศต่าง ๆ ย่อมเล็งเห็นว่าการขยายตัวของภาคการเดินทางและท่องเที่ยวนี้จะช่วยสร้างงาน ช่วยลดความยากจน และช่วยกระจายรายได้ ดังนั้นจึงเป็นที่น่าศึกษาว่าการบริโภคและการใช้จ่ายสาธารณะของภาครัฐที่เกี่ยวกับการเดินทางและท่องเที่ยว นั้นจะมีบทบาทมากน้อยเพียงไรต่อภาคการเดินทางและท่องเที่ยวของไทย

นอกจากนั้น จากข้อมูลในรายงานประจำปีของ World Travel & Tourism Council (2014) ได้แสดงให้เห็นว่า ปริมาณเงินด้านการใช้จ่ายสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวต่อ GDP ของประเทศต่าง ๆ ในโลกมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 11 - 12 ในช่วงปี ค.ศ. 2008 - 2014 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายทางตรงของผู้เยี่ยมเยือนในประเทศทั้งของภาครัฐและเอกชน ในขณะที่ไทยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 6 - 7 ในช่วงเวลาเดียวกัน ดังแสดงในตารางที่ 1 และเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนเดียวกันนี้กับประเทศที่จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของโลกและตลาดอาเซียน ดังแสดงในรูปที่ 1 สะท้อนให้เห็นว่างบประมาณที่ภาครัฐใช้สนับสนุนกับการท่องเที่ยวของไทยยังมีไม่มากนัก

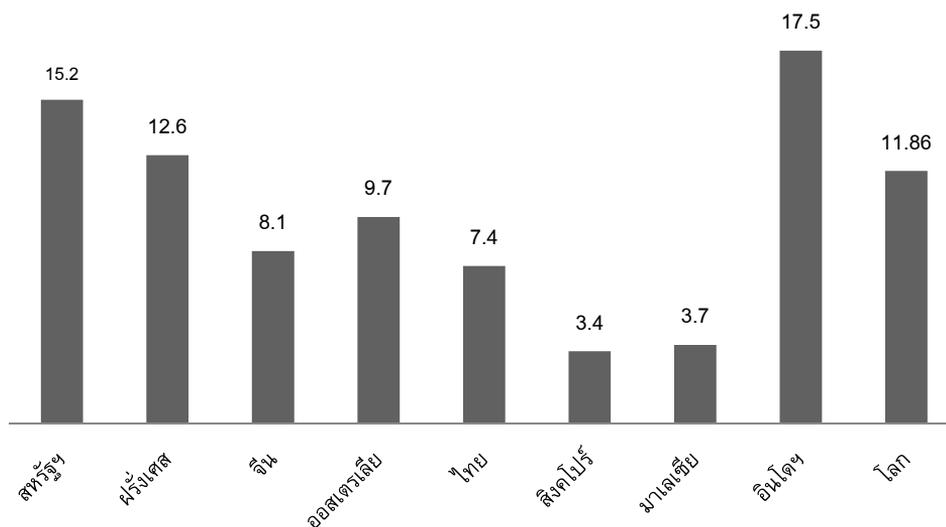
จากรายงานการศึกษาของ World Travel & Tourism Council (2014) พบว่ารายจ่ายภาครัฐที่สนับสนุนส่วนที่เป็นอุปทานการท่องเที่ยวนั้นคิดรวมเป็นเงินประมาณ 40,500 ล้านบาท ในขณะที่การใช้จ่ายภาครัฐที่ก่อให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยวนั้นมีมูลค่าประมาณร้อยละ 2.7 ของงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐประจำปี พ.ศ. 2556 โดยถึงแม้ว่าในรายงานการศึกษาของ World Travel & Tourism Council จะได้มีการแสดงถึงผลการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุปทานการท่องเที่ยวและอุปสงค์การท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ ตามแนวทางของการจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวก็ตาม แต่รายงานผลการใช้จ่ายนั้นยังเป็นเพียงผลทางตรงเท่านั้น แต่มิได้มีการจำแนกว่าการใช้จ่ายดังกล่าวได้กระจายไปสู่ธุรกิจท่องเที่ยวในสาขาใดบ้าง ทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงความเชื่อมโยง (Linkages) ของการใช้จ่ายภาครัฐไปสู่การเพิ่มขึ้นของรายได้ในแต่ละสาขาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้

ตารางที่ 1: การเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้จ่ายสาธารณะด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับรายจ่ายผู้เยี่ยมชมเยือนในประเทศระหว่างของไทยและของโลก

โลก	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
รายจ่ายรวมในประเทศ	2,820	2,973	3,345	3,417	3,542	3,642	3,639
รายจ่ายของภาครัฐ	357	379	410	416	424	432	425
ร้อยละ	12.66	12.75	12.26	12.17	11.97	11.86	11.68
ประเทศไทย	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
รายจ่ายรวมในประเทศ	426.2	389.7	427	466.6	522.1	545.2	588.7
รายจ่ายของภาครัฐ	26.6	28.9	31.3	33.5	37.2	40.5	44.9
ร้อยละ	6.24	7.42	7.33	7.18	7.13	7.43	7.63

ที่มา: World Travel & Tourism Council (2014)

รูปที่ 1: สัดส่วนการใช้จ่ายสาธารณะของภาครัฐต่อการใช้จ่ายของคนในประเทศด้านการท่องเที่ยวปี 2556

ที่มา: World Travel & Tourism Council (2014)

ทั้งนี้ สืบเนื่องจากที่องค์การสหประชาชาติได้เห็นถึงความสำคัญของการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวของประเทศต่างๆ ทั่วโลก จึงได้ให้การรับรองกรอบแนวคิดและหลักการการจัดทำระบบบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism satellite accounts, TSA) เพื่อให้ประเทศต่างๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ที่สามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบกันได้ กรอบการจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวตามคำแนะนำขององค์การสหประชาชาติได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายประเทศ เช่น แคนาดา สหรัฐอเมริกา แอฟริกาใต้ นิวซีแลนด์ เป็นต้น World Travel and Tourism Council (WTTC) เป็นองค์การนานาชาติที่จัดทำรายงานด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว “Travel & Tourism Economic Impact” ของประเทศสมาชิก 184 ประเทศทั่วโลก ข้อมูลที่ WTTC นำมาเผยแพร่มาจาก UN Statistics Division ที่มีการรวบรวมข้อมูลตามกรอบ TSA: RMF 2008 (www.wttc.org)

สำหรับประเทศไทย คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้ร่วมกันจัดทำแบบจำลองบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว 2556 ชื่อ “NIDA TSA for Thailand 2013” ซึ่งเป็นงานศึกษาของ อนันต์ วัฒนกุลจรัส, พรเพ็ญ วรสิทธา, และ อุดมศักดิ์ ศิลประชาวงศ์ (2558) โดยเป็นบัญชีที่ครอบคลุมตัวแปรที่สำคัญของอุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยว และเป็นบัญชีที่ระบุความเชื่อมโยงระหว่างภาคการท่องเที่ยวกับภาคเศรษฐกิจอื่นโดยรวม ดังนั้นจึงสามารถใช้ “แบบจำลอง NIDA TSA for Thailand 2013” นี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการคำนวณด้านการใช้จ่ายของภาครัฐ

The World Economic Forum (WEF) ได้มีการจัดทำ Travel and Tourism Competitiveness Index (TTCI) เพื่อบ่งชี้ให้ประเทศต่างๆ ได้ทราบถึงปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการเดินทางและท่องเที่ยวของประเทศ จากตัวบ่งชี้ที่ WEF กำหนดให้เป็นตัวดัชนีในการชี้วัดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศจำนวน 14 มิติดังนั้น พบว่าโครงสร้างการบริหารจัดการของรัฐ (Policy Rules and Regulations) เป็นมิติหนึ่งที่เป็นจุดอ่อนสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวไทย โดยไทยได้รับการจัดอันดับให้อยู่ที่ 76 ในปี 2554 ทั้งนี้เนื่องจากกลไกของรัฐเพื่อจัดการการท่องเที่ยวยังอ่อนแอขาดเอกภาพ รวมถึงกฎระเบียบของรัฐที่ตามไม่ทันการพัฒนาในภาคเอกชน ยังขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น การศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านผลกระทบจากการใช้จ่ายภาครัฐต่อการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวช่วยเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยให้ภาครัฐได้รับข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ได้ผลดียิ่งขึ้นบทความนี้เป็นรายงานการศึกษาแรกของไทยที่ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของภาครัฐโดยการประยุกต์กรอบคำแนะนำ TSA: RMF 2008 โดยพัฒนาข้อมูลการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐออกเป็น 12 สาขาตามบริบทการท่องเที่ยวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยผลของการศึกษานี้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวสามารถมองเห็นความสำคัญ และ

ความเชื่อมโยงของภาคการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมได้อย่างถูกต้องตามหลักการที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

จากการประยุกต์จากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์มหภาค การใช้จ่ายเพื่อการจัดการและสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการกำหนดรายได้จากการท่องเที่ยว (Tourism GDP) ของประเทศ ดังนี้

Tourism GDP=

- [การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวคนไทยภายในประเทศ (CDOMESTIC)]
- + [การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวคนไทยที่เกิดขึ้นภายในประเทศจากการเดินทางไปต่างประเทศ (COUTBOUND)]
- + [การใช้จ่ายเพื่อการจัดการและสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐ (G)]
- + [การลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวของทั้งภาครัฐและเอกชน (I)]
- + [การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (X)]
- [การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวคนไทยในต่างประเทศ (M)]

ดังนั้น ข้อมูลที่ช่วยให้สามารถเชื่อมโยงปริมาณเงินที่ภาครัฐใช้จ่ายไปให้สาขาบริการต่างๆ ด้านการท่องเที่ยวจะมีการบันทึกไว้ในระบบบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Accounts, TSA) การค่าใช้จ่ายของภาครัฐด้านการท่องเที่ยวตามกรอบการจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวที่องค์การสหประชาชาติได้จัดทำแนวทางไว้ให้ในปี 2008 ได้จำแนกค่าใช้จ่ายของภาครัฐด้านการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) Government Collective Spending ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายของรัฐบาลสนับสนุนอุปทานท่องเที่ยว และ (2) Government Individual Spending ซึ่งเป็นรายจ่ายของหน่วยงานภาครัฐที่ช่วยเพิ่มอุปสงค์การท่องเที่ยว การจำแนกรูปแบบการใช้จ่ายของภาครัฐในบทความนี้จึงมีลักษณะเป็นสากลที่สามารถนำไปใช้เปรียบเทียบกับงานศึกษาของประเทศอื่นที่ใช้ TSA: RMF 2008 เป็นกรอบในการศึกษาได้

ในบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (TSA 2008) การใช้จ่ายจากงบประมาณของรัฐบาลที่มีผลโดยตรงต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้านอุปทานซึ่งหมายถึง “การให้บริการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสาธารณะ” ตัวอย่างของรายการใช้จ่ายจากงบประมาณของภาครัฐในด้านนี้ ได้แก่ การจัดโปรแกรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านการบินและการขนส่งต่างๆ การบริหารจัดการท่องเที่ยว การให้บริการด้านความปลอดภัยและสวัสดิภาพ และการให้บริการด้านสุขอนามัย เป็นต้น การใช้จ่ายภาครัฐส่วนนี้เป็นการให้บริการที่เหมือนกับการให้บริการสาธารณะของภาครัฐโดยทั่วไป

ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการตกลงยินยอมโดยตรงหรือต้องการการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากทุกคนที่เกี่ยวข้อง การให้บริการสาธารณะแก่บุคคลหนึ่งจะไม่ทำให้การบริการที่ให้แก่บุคคลอื่นลดลง

สำหรับการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดอุปสงค์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Government Individual Spending) พฤติกรรมการใช้จ่ายในส่วนนี้จัดได้ว่าเป็นอุปสงค์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ค่าใช้จ่ายในด้านการดูงานนอกสถานที่ การประชุมสัมมนา การตรวจราชการ ฯลฯ ซึ่งการใช้จ่ายประเภทนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่การใช้จ่ายที่ระบุว่าเป็นการท่องเที่ยวโดยตรง แต่การเคลื่อนย้ายคนออกนอกพื้นที่ไปยังจังหวัดอื่นๆ หรือประเทศอื่นๆ ย่อมส่งผลให้เกิดการบริโภคด้านการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การใช้จ่ายด้านที่พัก อาหาร พาหนะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงรายจ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวตามมา ดังนั้นการปรับลดหรือเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อการใช้จ่ายในราชการต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ ย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดและประเทศด้วยเช่นกัน

การใช้จ่ายภาครัฐไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบที่ก่อให้เกิดอุปสงค์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมอุปทานด้านการท่องเที่ยวก็ตาม นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้กับประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ และต่อจังหวัดที่เกิดกิจกรรมการใช้จ่ายเงินดังกล่าว

ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของภาครัฐทั้งที่เกี่ยวกับการสนับสนุนด้านอุปทานการท่องเที่ยวและการเพิ่มอุปสงค์การท่องเที่ยวโดยใช้ “แบบจำลอง NIDA TSA for Thailand 2013” เพื่อทำการประมาณการจะแสดงถึงผลได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่จะส่งผลต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยบทความนี้จะนำเสนอผลการใช้จ่ายของภาครัฐที่มีต่อการสร้างรายได้ให้แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด

2. วิธีการศึกษา

เนื่องจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีของไทยยังไม่มีกรจำแนกรายการใช้จ่ายที่กระจายไปสู่ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวในสาขาต่างๆ ออกเป็น 12 สาขาตามกรอบของ TSA 2008 งานศึกษานี้จึงได้คำนวณสัดส่วนการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด เพื่อจำแนกงบประมาณรายจ่ายด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐออกเป็น 12 สาขา โดยสมมติว่าสัดส่วนการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐที่ใช้จ่ายไปยังสาขาธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ในด้านอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในแต่ละเท่ากัน

ในระดับประเทศ งานศึกษานี้ได้ใช้ปริมาณเงินใช้จ่ายของภาครัฐจากรายงาน WTTC (2014) เป็นปริมาณเงินใช้จ่ายของภาครัฐในระดับประเทศ และใช้ข้อมูลของ “แบบจำลอง NIDA TSA for Thailand 2013” มาคำนวณสัดส่วนการใช้จ่ายของภาครัฐด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศ

ในระดับจังหวัด ข้อมูลที่ใช้แทนปริมาณเงินใช้จ่ายของภาครัฐคืองบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2556 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ส่วนข้อมูลสำหรับการคำนวณหาสัดส่วนการใช้จ่ายของภาครัฐด้านการท่องเที่ยว เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามและการจัดทำสัมภาษณ์เจาะลึกจากบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐต่างๆในจังหวัดท่องเที่ยวเป้าหมาย 16 จังหวัดจำนวน 74 ตัวอย่าง (อนันต์ วัฒนกุลจรัส พรเพ็ญ วรสิทธิ์ และ อุดมศักดิ์ ศीलประชาวงศ์ (2557)

สำหรับข้อมูลงบประมาณด้านอุปทานการท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ใช้วิธีคัดกรองจากหมวด “รายละเอียดงบประมาณจำแนกตามงบรายจ่าย” ซึ่งแสดงงบประมาณรายจ่ายจำแนกตามกิจกรรม - งบรายจ่าย โดยนำมาเฉพาะหมวด “กิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ” ของแต่ละจังหวัด

ในส่วนของข้อมูลงบประมาณที่ก่อให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยวของจังหวัด ข้อมูลที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางของกระทรวงและหน่วยงานภาครัฐอื่นเพื่อนำมาอธิบายอุปสงค์การท่องเที่ยวนั้นเป็นข้อมูลภายในองค์กรที่ค่อนข้างกระจัดกระจายตามกรมต่างๆ จึงเป็นข้อจำกัดในการให้ได้ข้อมูลในส่วนนี้ อย่างไรก็ตาม World Travel and Tourism Data Council 2015 ในตาราง “Government Individual Travel & Tourism Spending - % Share” ได้แสดงให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายของภาครัฐในรายการนี้มีสัดส่วนร้อยละ 2.7 ของงบประมาณรายจ่ายรวมในประเทศไทยโดยเหตุที่งบประมาณด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดที่ไหลเวียนอยู่ในจังหวัดเป้าหมายจะส่งผลต่อการสร้างรายได้ของจังหวัดด้วยเพื่อมิให้ผลการประมาณการด้านผลกระทบของงบประมาณด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐต่ำกว่าความเป็นจริง

หลังจากนั้น ทำการนำงบดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดมารวมกับงบดำเนินการของจังหวัด โดยใช้สูตรดังนี้

งบดำเนินการด้านการท่องเที่ยวทั้งหมดของจังหวัด (i) = งบดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด (i) + ค่าเฉลี่ยของงบดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดที่จังหวัด (i) สังกัด

ความสำคัญของการคำนวณผลกระทบจากการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว อยู่ที่สัดส่วนการใช้จ่ายของงบประมาณที่กระจายไป 12 สาขาและตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตด้านการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2556 การใช้จ่ายของภาครัฐทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานของงานศึกษานี้จึงเป็นเพียงความพยายามที่จะให้ได้อะข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริง

ตารางที่ 2: การประมาณการงบดำเนินงานของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

พื้นที่	งบที่สนับสนุนอุปทานการท่องเที่ยว			งบที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การท่องเที่ยว		
	จังหวัด	กลุ่มจังหวัด	รวม	จังหวัด	กลุ่มจังหวัด	รวม
กรุงเทพ*	254.46	-	254.46	14.24	-	14.24
เชียงใหม่	27.28	12.71	39.99	5.21	1.95	7.16
เชียงราย	-	6.5	6.5	5.42	2.04	7.46
พิษณุโลก	4.28	-	4.28	4.62	1.85	6.47
สุราษฎร์ธานี	11.95	8.62	20.57	4.2	2.03	6.23
ภูเก็ต	-	1.74	1.74	3.29	1.78	5.07
กระบี่	7.28	1.74	9.01	3.5	1.78	5.28
อุดรธานี	3.75	-	3.75	5.38	1.71	7.09
ขอนแก่น	43.6	0.03	43.63	5.63	2	7.63
นครราชสีมา	-	4.21	4.21	6.67	1.89	8.56
กาญจนบุรี	38.74	10.03	48.77	4.5	1.92	6.41
เพชรบุรี	2.35	-	2.35	3.99	1.97	5.97
ประจวบฯ	5.08	-	5.08	4.12	1.97	6.09
ชลบุรี**	85.00	13.2	98.2	6.48	1.98	8.46
ระยอง	30.93	13.2	44.13	6.21	1.98	8.19
ตราด	0.18	13.2	13.38	3.6	1.98	5.58

ที่มา: ประมาณการจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2556

* จากงบประมาณของ กทม. กระทรวงมหาดไทย ** จากงบประมาณของพัทยา กระทรวงมหาดไทย

ทั้งนี้ รายได้ที่เกิดจากการที่หน่วยงานภาครัฐได้ใช้จ่ายไปยังธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 12 สาขา จัดได้ว่าเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ภาคการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศ/จังหวัดใช้ทฤษฎี Leontief Function คำนวณหาค่าผลกระทบโดยรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเพิ่มรายได้ในระบบเศรษฐกิจโดยใช้สูตร

$$R = r^T (I - A)^{-1}$$

โดย R = ผลกระทบต่อการเพิ่มรายได้ในระบบเศรษฐกิจ
 r^T = ทรานสโพสของเวกเตอร์รายได้ต่อผลผลิต
 $(I - A)^{-1}$ = เมตริกซ์ผกผันของสัมประสิทธิ์เทคโนโลยีการผลิต

โดยตัวทวีคูณรายได้ของสาขา j เท่ากับ

$$\frac{\text{ผลกระทบโดยรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเพิ่มรายได้ในระบบเศรษฐกิจ}}{\text{ผลกระทบทางตรงต่อการเพิ่มรายได้ในสาขา } j}$$

ในกรณีนี้ “รายได้ทางตรง” คือปริมาณเงินที่หน่วยงานภาครัฐใช้จ่ายไปยังธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 12 สาขา เมื่อรวมรายได้ของผู้ประกอบการในทุกสาขาบริการด้านการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน จะได้รายได้ทางตรงรวมของประเทศ/จังหวัด ในขณะที่ “รายได้ทางอ้อม” หมายถึงรายได้ที่เกิดจากการที่ธุรกิจบริการสาขาใดสาขาหนึ่งใน 12 สาขาได้รับเงินจากหน่วยงานภาครัฐแล้วนำเงินจำนวนนั้นไปจ่ายต่อเนื้อให้แก่อุปกรณ์ให้บริการด้านท่องเที่ยวอื่น โดยรายได้ทางอ้อมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเชื่อมโยงกันของธุรกิจที่ให้บริการท่องเที่ยวทั้ง 12 สาขา โดยตัวชี้วัดความสามารถในการสร้างรายได้ว่ามากน้อยเพียงใดคือ ค่าตัว “ทวีคูณ” (Multiplier) ซึ่งคำนวณได้จาก NIDA TSA for Thailand 2013

3. ผลการศึกษา

การวัดความสามารถในการสร้างรายได้จากการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐนั้นสามารถวัดได้ด้วย “ตัวทวีคูณรายได้ด้านการท่องเที่ยว” โดยเมื่อหน่วยงานภาครัฐใช้จ่ายไปยังธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวผู้ประกอบการในสาขาต่างๆ ก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยรายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลจากการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐที่จ่ายจากงบประมาณแผ่นดินทั้งด้านที่สนับสนุนอุปทานของการท่องเที่ยว และด้านที่ก่อให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว โดยส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้คือ “รายได้ทางตรง (Direct Income)”

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อหน่วยงานภาครัฐจ่ายเงินให้แก่ผู้ให้บริการด้านที่พักในจังหวัด ก จำนวน 100 บาท รายได้ทางตรงจากการท่องเที่ยวของจังหวัด ก จะเพิ่มขึ้น 100 บาท หากสาขาบริการด้านที่พักนำเงินนั้นไปซื้ออาหารและเครื่องดื่มสำหรับบริการผู้เข้าร่วมสัมมนาที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐและจ่ายเงินค่ารถให้แก่คนขับรถบริการ ผู้จัดทำอาหารและเครื่องดื่มและคนขับรถในจังหวัด ก ก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน เงินที่ใช้จ่ายระหว่างผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว จะส่งผลให้ภาคการท่องเที่ยวของจังหวัด ก และประเทศไทยในภาพรวมมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนหมดกำลังตัวทวีคูณ รายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้จะมากกว่า 100 บาท ซึ่งในทางทฤษฎีเรียกว่า “รายได้ทางอ้อม (Indirect Income)” ซึ่งรายได้ส่วนนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเชื่อมโยงกันของธุรกิจที่ให้บริการท่องเที่ยว 12 สาขา โดยตัวชี้วัดความสามารถในการสร้างรายได้ว่ามากน้อยเพียงใดคือ ค่าตัว “ทวีคูณรายได้ด้านการท่องเที่ยว” (Tourism Income Multiplier)

จากการคำนวณผ่านแบบจำลองแบบจำลอง NIDA TSA for Thailand 2013 พบว่า ค่าตัวทวีคูณท่องเที่ยวของไทยนั้นเท่ากับ 2.37 (ตารางที่ 3) ซึ่งแสดงว่าภาคการท่องเที่ยวของไทยมีความสามารถในการสร้างรายได้จากงบประมาณแผ่นดินที่ใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวประมาณ 2.37 เท่าของเงินที่ใช้จ่าย

เพื่อให้เห็นผลของรายได้ทางตรงและรายได้ทางอ้อมที่เพิ่มขึ้น บทความนี้ได้ใช้ข้อมูลจากรายงานการศึกษาของ WTTC (2014) ที่มีรายงานค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวของไทยในปี พ.ศ. 2556 ว่าอยู่ในรูปของรายจ่ายสาธารณะที่สนับสนุนอุปทานการท่องเที่ยว 40,500 ล้านบาท และเป็นรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มอุปสงค์การท่องเที่ยวจำนวน 5,943 ล้านบาท

ในการคำนวณเพื่อดูว่าการใช้จ่ายของภาครัฐได้มีส่วนช่วยสร้างรายได้ให้แก่ภาคการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาพบว่า ในปี 2556 รายจ่ายสาธารณะที่สนับสนุนอุปทานการท่องเที่ยวทางตรงจำนวน 40,500 ล้านบาทจะกระตุ้นให้สาขาอื่นๆ มีรายได้ทางอ้อมเพิ่มขึ้นมา 55,616 ล้านบาท รวมเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายงบประมาณส่วนนี้เป็นจำนวน 96,115 ล้านบาท

สำหรับการใช้จ่ายของภาครัฐในส่วนที่ก่อให้เกิดอุปสงค์พบว่า ในปี พ.ศ. 2556 การใช้จ่ายของภาครัฐจะช่วยสร้างรายได้ทางตรงให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางตรงจำนวน 5,943 ล้านบาทและจำนวนเงินที่ใช้จ่ายไปนั้นได้กระตุ้นให้สาขาอื่นๆ มีการผลิตสินค้าบริการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ทางอ้อมจากการท่องเที่ยวเป็นจำนวน 14,104 ล้านบาท

ผลจากการใช้จ่ายของภาครัฐทั้งที่เกิดจากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวรวมกัน แสดงให้เห็นว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จากจำนวนเงินที่ใช้จ่ายเริ่มต้น 46,433 ล้านบาท กลไกการทำงานในระบบเศรษฐกิจจากการเชื่อมโยงในด้านธุรกรรมต่างๆ ของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 12 สาขา ได้สร้างรายได้ให้แก่ภาคการท่องเที่ยวได้มากถึง 110,235 ล้านบาทโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.20) เป็นรายได้ที่เกิดจากงบประมาณที่สำหรับสนับสนุนอุปทานการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ตารางที่ 3: รายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของภาครัฐทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยว

สาขาธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว	ตัว ทวิคูณ	รายได้จากการใช้จ่ายสาธารณะด้าน อุปทานการท่องเที่ยว (ล้านบาท)			รายได้จากการใช้จ่ายด้านอุปสงค์ด้านการ ท่องเที่ยว (ล้านบาท)		
		การใช้จ่าย ทางตรง	การใช้จ่าย ทางอ้อม	การใช้จ่าย รวม	การใช้จ่าย ทางตรง	การใช้จ่าย ทางอ้อม	การใช้จ่าย รวม
1. บริการที่พัก	2.78	7,999.35	14,212.49	22,211.84	1,173.83	2,085.55	3,259.38
2. บริการอาหารและเครื่องดื่ม	2.84	5,425.28	9,985.00	15,410.28	796.11	1,465.21	2,261.32
3. บริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์	3.17	6,046.29	13,124.76	19,171.05	887.24	1,925.94	2,813.17
4. ของฝากและของที่ระลึก	1.76	11,111.28	8,496.83	19,608.11	1,630.48	1,246.83	2,877.31
5. บริการขนส่งผู้โดยสารทางรถไฟ	2.19	735.50	871.63	1,607.13	107.93	127.90	235.83
6. บริการขนส่งผู้โดยสารทางเรือ	1.75	281.73	210.54	492.27	41.34	30.89	72.24
7. บริการขนส่งผู้โดยสารทางเครื่องบิน	1.92	8,233.35	7,585.52	15,818.86	1,204.96	1,110.15	2,315.11
8. บริการอุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยว	3.53	286.81	726.35	1,013.16	42.09	106.58	148.67
9. บริการนำเที่ยวและบริการจอง	2.31	0.02	0.03	0.05	1.55	2.03	3.58
10. บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	1.96	294.37	281.39	575.76	43.20	41.29	84.49
11. บริการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ	2.07	4.25	4.57	8.82	2.29	2.46	4.74
12. บริการท่องเที่ยวอื่นๆ	2.58	81.76	128.81	210.57	12.00	18.90	30.90
รวม	2.37	40,500.00	55,615.67	96,115.67	5,943.00	8,161.94	14,104.94
สัดส่วนรายได้ (%)		42.13	57.87	100.00	42.13	57.87	100.00

ที่มา: จากการประมาณการของคณะวิจัย

ในการพิจารณาว่าผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จากการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐ งานวิจัยนี้ได้จำแนกค่าใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐไปสู่ธุรกิจด้านการท่องเที่ยว 12 สาขาตาม TSA 2008 ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 4 พบว่า ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับรายได้ทางตรงจากการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐจะกระจุกตัวอยู่เพียง 5 สาขาบริการได้แก่ ธุรกิจของฝากและของที่ระลึก (ร้อยละ 27.44) ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางเครื่องบิน (ร้อยละ 20.28) ธุรกิจบริการด้านที่พัก (ร้อยละ 19.75) ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ (ร้อยละ 14.93) และธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 13.40) สะท้อนให้เห็นว่า ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวทั้ง 5 สาขานี้จะได้รับประโยชน์จากการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินมากที่สุด ดังนั้น การตัดลดงบประมาณรายจ่ายสาธารณะด้านการท่องเที่ยวที่ดี หรือ ตัดงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับการเพิ่มอุปสงค์การท่องเที่ยวที่ดี ผู้ประกอบการธุรกิจบริการใน 5 สาขานี้ก็จะได้รับผลกระทบมากที่สุดเช่นกัน

ในการเปรียบเทียบค่าตัวทวิคูณท่องเที่ยวของ 12 สาขา ตัวทวิคูณจะมีค่าเกิดจากการที่ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวในสาขาที่พิจารณามีความเชื่อมโยงกันเองและมีความเชื่อมโยงกับสาขาบริการอื่นสูง ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า “ธุรกิจอุปกรณ์เดินทางท่องเที่ยว” และ “ธุรกิจขนส่งทางรถยนต์” มีค่าตัวทวิคูณท่องเที่ยวสูงกว่าสาขาอื่นๆ

ตารางที่ 4: การกระจายรายได้ไปสู่ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว

ประเทศไทย	ตัว ทวิคูณ ท่องเที่ยว	สัดส่วนของรายได้ที่กระจายตัวใน 12		
		สาขา (%)		
		การใช้จ่าย ทางตรง	การใช้จ่าย ทางอ้อม	การใช้จ่าย รวม
1. บริการที่พัก	2.78	19.75	25.55	23.11
2. บริการอาหารและเครื่องดื่ม	2.84	13.40	17.95	16.03
3. บริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์	3.17	14.93	23.60	19.94
4. ของฝากและของที่ระลึก	1.76	27.44	15.28	20.40
5. บริการขนส่งผู้โดยสารทางรถไฟ	2.17	1.82	1.55	1.66
6. บริการขนส่งผู้โดยสารทางเรือ	1.75	0.70	0.38	0.51
7. บริการขนส่งผู้โดยสารทางเครื่องบิน	1.92	20.28	13.60	16.41
8. บริการอุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยว	3.53	0.71	1.31	1.05
9. บริการนำเที่ยวและบริการจอง	2.31	0.03	0.02	0.03
10. บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	1.96	0.73	0.51	0.60
11. บริการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ	2.07	0.04	0.03	0.03
12. บริการท่องเที่ยวอื่นๆ	2.58	0.20	0.23	0.22
รวมรายจ่ายทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน (ล้านบาท)	2.37	46,443	63,778	110,221

ที่มา: จากการประมาณการของคณะวิจัย

ลักษณะความเชื่อมโยงของธุรกิจบริการอุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยวอาจอยู่ในรูปของความเชื่อมโยงไปข้างหน้าซึ่งพิจารณาได้จากรายจ่ายที่ธุรกิจนี้จ่ายเป็นค่าซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ค่าใช้จ่ายในการตลาด (เช่น ค่าโฆษณา ค่าส่งเสริมการขาย) ฯลฯ และความเชื่อมโยงไปข้างหน้าที่พิจารณาได้จากรายรับที่ได้จากธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ ประกอบไปด้วยรายได้จากการให้บริการเช่าอุปกรณ์การเดินทาง เช่น รถเช่า เรือเช่า แพเช่า เป็นต้น โดยในตารางที่ 4 แสดงสัดส่วนรายจ่ายของธุรกิจบริการอุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยวที่จ่ายให้กับธุรกิจท่องเที่ยวในสาขาเดียวกันและสาขาอื่น โดยธุรกิจนี้มีความเชื่อมโยงภายในสาขาเดียวกันสูงสุดทั้งด้านรายจ่ายและรายรับ คือ ร้อยละ 21.77 และร้อยละ 25.96 ตามลำดับ สำหรับการเชื่อมโยงกับสาขาอื่น พบว่ามีความเชื่อมโยงไปข้างหลังกับธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่ม (16.57%) และธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ (14.85%) มากที่สุด และมีความเชื่อมโยงไปข้างหลังกับธุรกิจท่องเที่ยวสาขาอื่นๆ ที่เหลือด้วยสัดส่วนรายจ่ายในช่วงร้อยละ 0.4 - 14 สำหรับความเชื่อมโยงไปข้างหน้าพบว่ามีค่าเชื่อมโยงไปข้างหน้ากับธุรกิจบริการนำเที่ยวและ

บริการจอง (23.85%) และธุรกิจบริการที่พัก (13.12%) สูงสุด และมีความเชื่อมโยงไปข้างหน้ากับธุรกิจท่องเที่ยวสาขาอื่นๆ ที่เหลือด้วยสัดส่วนรายรับในช่วงร้อยละ 8 – 11

ตารางที่ 5: ลักษณะความเชื่อมโยงของธุรกิจบริการอุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ

	ที่พัก	อาหารและเครื่องดื่ม	ขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์	ของฝากและของที่ระลึก	ขนส่งผู้โดยสารทางเรือ	อุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยว	นำเที่ยว	ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ	ท่องเที่ยวอื่นๆ	รวม
รายจ่ายที่จ่ายให้กับธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ	12.97	16.57	14.85	2.95	13.96	21.77	5.49	0.38	6.61	4.45	100
รายรับที่รับจากธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ	13.12	7.5	10.5	0	9.87	25.96	23.85	0	9.19	0	100

ที่มา: จากการประมาณการของคณะวิจัย

สำหรับธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ลักษณะความเชื่อมโยงของธุรกิจนี้กับธุรกิจบริการท่องเที่ยวต่างๆ ได้แสดงไว้ในตารางที่ 5 ซึ่ง พบว่า ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์มีการจ่ายเงินให้แก่ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ด้วยกันเองสูงสุด (ร้อยละ 20.29) ตามด้วยธุรกิจบริการที่พัก (ร้อยละ 16.93) และธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 13.64) ตามลำดับ และมีความเชื่อมโยงไปข้างหลังกับธุรกิจท่องเที่ยวสาขาอื่นๆ ที่เหลือด้วยสัดส่วนรายจ่ายในช่วงร้อยละ 4 – 11 ความเชื่อมโยงลักษณะนี้เรียกว่าความเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkage) ในส่วนของความเชื่อมโยงไปข้างหน้า (Forward Linkage) ซึ่งจะเห็นได้จากสัดส่วนรายรับของธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ที่รับจากธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ พบว่า ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์มีความเชื่อมโยงไปข้างหน้ากับธุรกิจบริการนำเที่ยวและบริการจองสูงสุด (15.94%) ตามด้วยธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ด้วยกันเอง และธุรกิจบริการอุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยวอย่างละเท่ากัน (15.13%) และมีความเชื่อมโยงไปข้างหน้ากับธุรกิจท่องเที่ยวสาขาอื่นๆ ที่เหลือด้วยสัดส่วนรายรับในช่วงร้อยละ 3 – 14

ในจำนวน 12 สาขาธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวพบว่าสาขาที่ได้รับประโยชน์จากการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐมากที่สุดคือ ธุรกิจบริการด้านที่พัก ซึ่งได้รับรายได้รวมในสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 23.11 ถึงแม้ว่าการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐในสาขานี้จะไม่ได้สูงสุด จำนวนเงินที่หน่วยงานภาครัฐใช้จ่ายจากงบประมาณจะไปสู่สาขาของฝากและของที่ระลึกทางตรงถึงแม้ว่าจะเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด แต่สาขานี้มีความเชื่อมโยงกันเองและเชื่อมโยงกับสาขาอื่นน้อยมาก ทำให้ได้ค่าตัวทวีคูณต่ำ ส่งผลให้ความสามารถในการสร้างรายได้ทางอ้อมต่อยกกว่าธุรกิจบริการด้านที่พัก

ตารางที่ 6: ลักษณะความเชื่อมโยงของธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์กับธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ

	ที่พัก	อาหารและเครื่องดื่ม	ขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์	ของฝากและของที่ระลึก	ขนส่งผู้โดยสารทางเรือ	อุปกรณ์เดินทางและท่องเที่ยว	น้ำเที่ยว	ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ	ท่องเที่ยวอื่นๆ	รวม
รายจ่ายที่จ่ายให้กับธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ	16.93	13.64	20.29	7.85	8.66	11.02	6.86	5.29	5.9	3.57	100
รายรับที่รับจากธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ	14.12	9.83	15.25	10.63	0.97	15.13	15.94	7.94	4.1	3.08	100

ที่มา: จากการประมาณการของคณะวิจัย

ในด้านการกระจายรายได้ไปสู่จังหวัดท่องเที่ยวเป้าหมาย ผลของการสร้างรายได้ทางตรงและทางอ้อมในภาคการท่องเที่ยวจะมากหรือน้อยในแต่ละจังหวัดพิจารณาได้จากตัวทวีคูณรายได้ในภาคการท่องเที่ยว ทุกๆ 1 ล้านบาทที่ภาครัฐได้ใช้จ่ายไปทั้งเพื่อสนับสนุนอุปทานการท่องเที่ยวและเพิ่มอุปสงค์การท่องเที่ยว (เช่น การประชุม สัมมนา ทักษะศึกษา ดูงาน และตรวจงานราชการ ฯลฯ) จะช่วยสร้างรายได้ทางตรง 1 ล้านบาทให้แก่จังหวัดที่มีการใช้จ่ายโดยทันที แต่ละจังหวัดจะมีความสามารถในการกระตุ้นรายได้ทางอ้อมในภาคการท่องเที่ยวได้ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับค่าตัวทวีคูณรายได้ในภาคการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด เช่น หากทั้ง 16 จังหวัดเป้าหมายได้รับงบประมาณเท่ากัน กรุงเทพฯ ซึ่งมีค่าตัวทวีคูณเท่ากับ 2.74 ระบบความเชื่อมโยงกันเองภายในภาคการท่องเที่ยวของกรุงเทพฯ จะช่วยให้กรุงเทพฯ มีรายได้ทางอ้อมเพิ่มขึ้น 1.74 ล้านบาท รวมเป็นรายได้ในภาคการท่องเที่ยวในกรุงเทพฯทั้งสิ้น 2.74 ล้านบาท

ค่าตัวทวิคูณใน ตารางที่ 6 บอกให้ทราบว่า หากทั้ง 16 จังหวัดเป้าหมายได้รับงบประมาณเท่ากัน จังหวัดที่จะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวได้มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ตราด ขอนแก่น นครราชสีมา เชียงใหม่ และกาญจนบุรี จังหวัดที่มีค่าตัวทวิคูณสูงแสดงว่าธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงระหว่างกันสูง เช่น ธุรกิจที่พักอาศัยซื้ออาหารจากที่อื่นมาให้บริการลูกค้าของตน และอาจเชื่อมโยงกับกับธุรกิจนำเที่ยว โดยให้มาตั้งสำนักงานที่โรงแรมเพื่อให้บริการลูกค้าเป็นต้น ส่วนจังหวัดที่มีความเชื่อมโยงน้อย เช่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และพิษณุโลก ผลจากการสำรวจของคณะผู้วิจัยพบว่าสาขาต่างๆ ของจังหวัดทั้งสองมีความเชื่อมโยงระหว่างกันน้อยกว่าจังหวัดอื่น

ในกรณีที่ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดที่มีความเชื่อมโยงกันสูง ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวย่อมมีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าจังหวัดที่มีค่าต่ำกว่า ดังเช่นจังหวัดตราดซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านอุปทานในปี พ.ศ. 2556 เพียง 3.78 ล้านบาทซึ่งน้อยกว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งได้รับงบดำเนินการเกือบ 3 เท่าคือ 9.20 ล้านบาท(ตารางที่ 7) แต่กลับปรากฏว่าจังหวัดตราดสามารถสร้างรายได้ให้แก่อุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดได้มากกว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากจังหวัดตราดมีค่าตัวทวิคูณ 3.18 ซึ่งสูงกว่าจังหวัดประจวบฯที่มีค่าตัวทวิคูณ 2.50 แสดงว่า ทุก 1.0 ล้านบาทที่ใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน จังหวัดตราดจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดได้ 3.18 ล้านบาทในขณะที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์สามารถสร้างรายได้ให้แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดได้ 2.50 ล้านบาท

ตารางที่ 7: ผลการสร้างรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของภาครัฐและการกระจายรายได้ไปสู่จังหวัดเป้าหมาย

จังหวัด	การใช้จ่ายด้านอุปสงค์ที่เกี่ยวข้อง (ล้านบาท)			งบประมาณด้านอุปทานที่เกี่ยวข้อง (ล้านบาท)			ตัวทวีคูณ
	รายได้ทางตรง	รายได้ทางอ้อม	รายได้รวม	รายได้ทางตรง	รายได้ทางอ้อม	รายได้รวม	
กรุงเทพฯ	14.24	24.83	39.07	268.70	468.55	737.24	2.74
เชียงใหม่	5.21	15.23	20.44	32.49	102.09	134.58	2.85
เชียงราย	5.42	14.52	19.94	5.42	31.90	37.31	2.67
พิษณุโลก	4.62	11.42	16.04	8.90	17.75	26.65	2.48
สุราษฎร์ธานี	4.20	10.89	15.10	16.15	48.76	64.91	2.42
ภูเก็ต	3.29	10.36	13.65	3.29	15.03	18.32	2.69
กระบี่	3.50	9.73	13.23	10.78	25.03	35.81	2.51
อุดรธานี	5.38	11.96	17.34	9.13	17.39	26.52	2.45
ขอนแก่น	5.63	17.36	22.99	49.23	105.23	154.47	3.01
นครราชสีมา	6.67	18.97	25.63	6.67	31.58	38.24	3.00
กาญจนบุรี	4.50	13.44	17.94	43.24	111.18	154.42	2.80
เพชรบุรี	3.99	11.48	15.48	6.35	15.23	21.58	2.59
ประจวบฯ	4.12	11.13	15.25	9.20	18.76	27.96	2.50
ชลบุรี	6.48	15.38	21.85	91.48	183.99	275.47	2.58
ระยอง	6.21	14.32	20.53	37.14	93.99	131.12	2.51
ตราด	3.60	14.17	17.76	3.78	56.55	60.33	3.18

ที่มา: จากการประมาณการของคณะวิจัย

6. สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมา การสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวมักเน้นไปที่การกระตุ้นการเพิ่มการใช้จ่ายของผู้เยี่ยมเยือนทั้งชาวไทยชาวต่างชาติ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินของหน่วยงานภาครัฐก็สามารถสร้างรายได้ให้แก่ภาคการท่องเที่ยวของไทยได้เช่นกัน

บทความนี้ได้มีการนำข้อมูลจากแบบจำลองรายได้ประชาชาติด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2556 สำหรับประเทศไทยมาคำนวณผลกระทบของการใช้จ่ายภาครัฐทั้งในระดับประเทศ และ 16 จังหวัดท่องเที่ยวเป้าหมาย ผลการศึกษารูปได้ว่าการใช้จ่ายของภาครัฐจะช่วยสร้างรายได้ให้แก่ภาคการท่องเที่ยวไทยได้ 2.37 เท่าของจำนวนเงินที่ใช้จ่ายไป ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2556 หากรายจ่ายสาธารณะที่สนับสนุนอุปทานการท่องเที่ยวมีจำนวน 40,500 ล้านบาท และการใช้จ่ายของภาครัฐในส่วนที่ก่อให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว 5,943 ล้านบาทจะส่งผลให้ประเทศมีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมกันทั้งสิ้น 110,235 ล้านบาทโดยส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 87.20 เป็นรายได้ที่เกิดจากงบประมาณที่สำหรับสนับสนุนอุปทานการท่องเที่ยว

ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับประโยชน์จากการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ใน 5 จาก 12 สาขา คือ สาขาของฝากและของที่ระลึก รองลงมาได้แก่บริการขนส่งผู้โดยสารทางเครื่องบิน บริการที่พัก บริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ และบริการอาหารและเครื่องดื่ม

สำหรับการกระจายตัวของรายได้ไปยังจังหวัดต่างๆ นั้น ผลการศึกษาพบว่า เงินงบประมาณที่เท่ากันจะให้ผลต่อการสร้างรายได้ของจังหวัดไม่เท่ากัน จังหวัดที่มีความเชื่อมโยงในธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวสูง ค่าตัวทวีคูณจะสูง และจะสามารถสร้างรายได้ได้มากกว่าจังหวัดที่มีค่าตัวทวีคูณต่ำ

โดยเหตุที่การเปิดเผยรายละเอียดด้านการใช้จ่ายต่อสาธารณะในงบประมาณแผ่นดินของไทยมีค่อนข้างจำกัด งานศึกษานี้จึงได้ใช้ข้อสมมุติค่อนข้างมากในการประมาณค่าผลกระทบจากการใช้จ่ายของภาครัฐ ถึงแม้ว่าผลการศึกษาอาจจะยังไม่แม่นยำมากพอที่จะนำไปวางแผนนโยบายได้โดยตรง ในอนาคตหากผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ การประมาณการผลกระทบต่างๆ ย่อมดำเนินไปได้ไม่ยาก เพราะแบบจำลองได้ทำไว้แล้ว

ในช่วงที่ผ่านมา ภาครัฐอาจเพิ่มหรือลดงบประมาณแผ่นดินโดยมิได้มีข้อมูลว่าธุรกิจท่องเที่ยวใดจะได้รับผลกระทบจากมาตรการดังกล่าวบ้าง งานศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นว่ารายจ่ายภาครัฐได้ถูกกระจายไปสู่ธุรกิจท่องเที่ยวสาขาใดบ้างและมากน้อยเพียงใด ซึ่งภาครัฐและธุรกิจท่องเที่ยวสามารถนำความรู้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางต่อการปรับงบประมาณรายจ่ายด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของการท่องเที่ยวในแต่ละสาขา เช่น ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น อันนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืนของไทยต่อไป

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งสัญญาณให้ภาคธุรกิจท่องเที่ยวในสาขาที่เกี่ยวข้องสามารถปรับตัวตามความผันแปรของอุปสงค์หรืออุปทานที่เกิดจากการใช้จ่ายภาครัฐได้อย่างทันการ เช่น การปรับเพิ่มรายจ่ายภาครัฐที่มีผลต่อการเพิ่มอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวจำนวนมาก อาจทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวไม่ได้รับผลของการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐได้อย่างเต็มที่เพราะปรับอุปทานการผลิตและการจ้างงานไม่ทันการใช้จ่ายภาครัฐที่เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามการลดรายจ่ายภาครัฐบางรายการก็ย่อมส่งผลกระทบต่อธุรกิจท่องเที่ยว 5 สาขา ได้แก่ ธุรกิจของฝากและของที่ระลึก ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางเครื่องบิน ธุรกิจบริการด้านที่พัก ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ และธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่มซึ่งสามารถเกิดปัญหาการว่างงาน และเกิดปัญหาหนี้สินค้างชำระกับสถาบันการเงิน และปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา ซึ่งการลดการใช้จ่ายงบประมาณอย่างกะทันหันจำเป็นต้องมามาตรการเยียวยาผู้ประกอบการควบคู่ไปด้วย เช่น การเว้นช่วงการชำระหนี้ของผู้ประกอบการ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการท่องเที่ยว. (2556). *สรุปสถิติการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ มกราคม 2556*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว

Department of Tourism (2013). *International Travel Statistics (January 2013)*. Ministry of Tourism and Sports.(In Thai)

สำนักงานประมาณ (2556) *งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖*

สำนักงานประมาณ (2556) *งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖* เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๓ เล่มที่ ๖ กระทรวงมหาดไทย.

Bureau of the Budget (2013). *Thailand's Budget in Brief Fiscal Year 2013*. Bangkok, Thailand.

Bureau of the Budget (2013). *Thailand's Budget Document (3rd) Government Annual Budget 2013 (6)*, Ministry of Interior. Bangkok, Thailand. (In Thai)

สำนักงานประมาณ (2556) *งบประมาณโดยสังเขปประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖*

สำนักงานประมาณ (2556) *งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖* เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๓ เล่มที่ ๑๑ จังหวัดและกลุ่มจังหวัด.

Bureau of the Budget (2013). *Thailand's Budget in Brief Fiscal Year 2013*. Bangkok, Thailand.

Bureau of the Budget (2013). *Thailand's Budget Document (3rd) Government Annual Budget 2013 (11)*, Provinces and Cluster Provinces. Bangkok, Thailand. (In Thai)

อนันต์ วัฒนกุลจรัส. (2555). *เศรษฐกิจการท่องเที่ยวมหภาค (Tourism: Economy-Wide Perspectives)*. โครงการเมธีวิจัยอาวุโส. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ. พฤษภาคม 2555. พิมพ์ครั้งที่ 1 ISBN 978-974-672-662-7.

Wattanakuljarus, A. (2012). *Tourism: Economy-Wide Perspectives. The Thailand Research Fund (TRF), edition 1, published by Public Policy Studies Institute, Chiang Mai. May 2012* ISBN 978-974-672-662-7. (In Thai)

อนันต์ วัฒนกุลจรัส พรเพ็ญ วรสิทธา และ อุดมศักดิ์ ศीलประชาวงศ์ (2556). *การสำรวจข้อมูลบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทยปี 2556* สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Wattanakuljarus, A., Vora-Sittha, P., Silaprachavong, U. (2013). *A Survey of Tourism Expenditures for Constructing Thailand's Tourism Satellite Accounts: TSA (Phase 1)*, Research Center, National Institute of Development Administration. (In Thai)

อนันต์ วัฒนกุลจรัส พรเพ็ญ วรสิทธา และ อุดมศักดิ์ ศीलประชาวงศ์ (2557) การจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการเอกชนเพื่อสร้างบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทยปี 2556. สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Wattanakuljarus, A., Vora-Sittha, P., Silaprachavong, U. (2014). *A Data collection of Business and Government Agencies for Constructing Thailand's Tourism Satellite Accounts (TSA) 2013*. Research Center, National Institute of Development Administration. (In Thai)

อนันต์ วัฒนกุลจรัส พรเพ็ญ วรสิทธา และ อุดมศักดิ์ ศीलประชาวงศ์ (2558) การสร้างแบบจำลองบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยวสำหรับประเทศไทยและการประยุกต์ใช้สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Wattanakuljarus, A., Vora-Sittha, P., Silaprachavong, U. (2015). *A Data collection of Business and Government Agencies for Constructing Thailand's Tourism Satellite Accounts (TSA) 2013*. Research Center, National Institute of Development Administration. (In Thai)

ภาษาอังกฤษ

The Alaska Tourism Satellite Account: A Comprehensive Analysis of the Economic Contribution of Travel and Tourism. Alaska Department of Commerce, Community and Economic Development, October, 2004

The World Travel & Tourism Council. (2014). *Travel & Tourism Economic Impact 2014 Thailand*, retrieved from www.oxfordeconomics.com

The World Travel & Tourism Council. (2016). *Travel & Tourism Economic Impact 2016, Annual Update Summary*, www.oxfordeconomics.com

Miller, R.E. and Blair, P.D. (1985). *Input-Output Analysis: Foundations and Extensions*, PrenticeHall, Inc, Englewood Cliffs, New Jersey.

World Tourism Organization Network (UNWTO). (2015). *Tourism Satellite Account: recommended methodological framework (TSA: RMF 2008)*, retrieved from <https://unstats.un.org/unsd/statcom/doc08/BG-TSA.pdf>.

World Economic Forum, *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015 Growth through Shocks*, Geneva, ISBN-13: 978-92-95044-48-7 (In Thai)